

Notitie kindgericht armoedebeleid

Aan de Tweedekamercommissie van SZW

De Kinderombudsman, 30 januari 2019

Voorafgaand aan het algemeen overleg Armoede en schuldenbeleid op 14 februari, gaat uw commissie op 7 februari in gesprek met de Nationale ombudsman. De Kinderombudsman kan helaas niet deelnemen aan dit gesprek. Deze notitie is bedoeld om u te informeren over de belangrijkste aandachtspunten en aanbevelingen van de Kinderombudsman voor de komende jaren. Op 7 februari zal een medewerker van de Kinderombudsman beschikbaar zijn voor vragen over deze notitie.

De Kinderombudsman adviseert de regering en Tweede Kamer gevraagd en ongevraagd over wetgeving en beleid dat kinderen en jongeren raakt. De afgelopen jaren heeft de Kinderombudsman advies uitgebracht over kindgericht armoedebeleid. Voor het laatst deden wij dat in het rapport *Alle kinderen kansrijk* uit 2017.

In deze notitie leest u:

- Een korte terugblik op het rapport *Alle kinderen kansrijk* uit 2017
- Aandachtspunten en aanbevelingen van de Kinderombudsman voor 2019:
 1. Alle gemeenten moeten integraal kindgericht armoedebeleid ontwikkelen.
 2. Er zijn drie urgente verbeterpunten voor kindvoorzieningen.
 3. Er is meer zicht nodig op de effectiviteit van kindvoorzieningen en beleid.

Terugblik rapport *Alle kinderen Kansrijk*, 2017

- Uit het onderzoek *Alle kinderen kansrijk* blijkt dat kinderen die opgroeien in armoede op alle vlakken in hun leven worden beperkt in hun ontwikkeling en het armoedebeleid onvoldoende aansluit bij wat deze kinderen echt nodig hebben.
- Voorzieningen zijn vooral gericht op het verbeteren van het leven van kinderen buitenshuis, zoals voorzieningen voor sport of school. Wat nog te weinig wordt aangepakt is de instabiele en onzekere thuissituatie van kinderen in armoede.
- Er moet een integraal kindgericht armoedebeleid komen dat het leven van kinderen op alle vlakken verbetert, zowel de situatie thuis als het leven van kinderen buitenshuis, zoals op school en in de buurt.
- Voor een stabiele thuissituatie beveelt de Kinderombudsman aan om ondersteuning voor het hele gezin in te zetten. Maak met ieder gezin een samenhangend perspectiefplan en stel daarin vast wat er nodig is om het leven van ieder gezinslid concreet te verbeteren. Dit vraagt om maatwerk van gemeenten. Daarnaast is het nodig dat Rijk en gemeenten armoede en schulden structureel aanpakken om de stabiliteit in gezinnen te verbeteren.
- Wat betreft het systeem van kindvoorzieningen wil de Kinderombudsman dat er minder verschillen tussen gemeenten zijn en dat gemeenten hun bereik en toegang tot voorzieningen verbeteren.

Aandachtspunten en aanbevelingen 2019

De Kinderombudsman is positief over de voortgang die gemeenten hebben geboekt op het gebied van kindgericht armoedebeleid, met name wat betreft de doorontwikkeling van kindvoorzieningen. Toch zijn er ook nog belangrijke verbeterpunten voor de komende jaren. Deze zijn:

1. Alle gemeenten moeten een integraal kindgericht armoedebeleid ontwikkelen.

- Een goed integraal armoedebeleid werkt preventief. De gemeenten met een kindgericht armoedebeleid (9 op 10), hebben nog niet allemaal een integraal beleid zoals de Kinderombudsman aanbeveelt. Slechts 40 procent van de gemeenten heeft de expliciete ambitie om overerving van armoede tegen te gaan en hiervoor voorzieningen en maatregelen getroffen.ⁱ Ook biedt een groot aantal gemeenten (60%) nog geen voorzieningen aan *anders dan in natura*. Bijvoorbeeld hulp gericht op het hele gezin. De Kinderombudsman vraagt van alle gemeenten om in 2019 integraal kindgericht armoedebeleid te ontwikkelen.

- Een groot aantal gemeenten heeft aangegeven gebrek aan kennis te hebben over hoe integraal kindgericht armoedebeleid vorm te geven. Gemeenten willen weten hoe zij preventie en curatieve maatregelen tegen armoede combineren in beleid en hoe hierin verschillende beleidsterreinen te betrekken.ⁱⁱ De Kinderombudsman beveelt aan om in 2019 een praktische handreiking te maken voor de ontwikkeling van integraal kindgericht armoedebeleid. Deze handreiking kan ontwikkeld worden door de verschillende partijen die betrokken zijn bij kindgericht armoedebeleid. De Kinderombudsman wil hierbij inhoudelijk ondersteunen.
- Integraal kindgericht armoedebeleid slaagt alleen als de bestaanszekerheid van gezinnen gewaarborgd is. Teveel gezinnen leven in een financieel kwetsbare situatie, waaronder ook veel gezinnen met ouders die werken.ⁱⁱⁱ Het besteedbaar inkomen van veel gezinnen is te laag voor hun vaste uitgaven.^{iv} Hierdoor blijft de instabiele en onzekere thuissituatie voor kinderen bestaan. De Kinderombudsman vraagt het Rijk om in 2019 samen met gemeenten en andere (maatschappelijke) partners nog steviger in te zetten op de bestaanszekerheid van gezinnen.

2. Drie urgente verbeterpunten voor kindvoorzieningen.

- De Kinderombudsman maakt zich zorgen over verschillen tussen gemeenten. Voor een kind in armoede mag het niet uitmaken in welke gemeente het woont voor de kwaliteit van en toegang tot voorzieningen. De Kinderombudsman vraagt van de gemeenten (1 op 10) die nog geen kindvoorzieningen hebben, dit in 2019 realiseren.^v Daarnaast kunnen de 'koplopers' voorbeeld zijn voor andere gemeenten in de doorontwikkeling van voorzieningen en beleid.
- Nog te weinig gemeenten (40%) hebben de door hun gedefinieerde doelgroep voor kindvoorzieningen volledig in beeld.^{vi} De Kinderombudsman roept gemeenten op om álle kinderen die ondersteuning nodig hebben, beter in beeld te krijgen. Hiertoe behoren ook de kinderen die vanwege individuele omstandigheden voorzieningen nodig hebben, wiens ouders schuldhulp ontvangen en wiens ouders werkend zijn.
- Slechts 40 procent van de gemeenten heeft kinderen betrokken bij de ontwikkeling van kindgericht armoedebeleid en kindvoorzieningen.^{vii} De Kinderombudsman vraagt van alle gemeenten om dit vanaf 2019 structureel te doen.

3. Meer zicht nodig op de effectiviteit van voorzieningen en beleid.

- Te weinig gemeenten (17%) hebben de impact van hun kindgericht armoedebeleid gemeten. En te weinig gemeenten (44%) zijn van plan een dergelijke evaluatie uit te voeren. De Kinderombudsman roept gemeenten op om de effecten van het eigen beleid te evalueren.
- Er is in beperkte mate kennis over wat bewezen effectieve voorzieningen en maatregelen zijn die de ontwikkeling van kinderen in armoede bevorderen. De Kinderombudsman vraagt het Rijk om onderzoek te stimuleren zodat deze kennis landelijk ontsloten kan worden.
- Of voorzieningen en kindgericht armoedebeleid op de langere termijn effectief zijn, kan worden vastgesteld met een landelijke reductiedoelstelling. De Kinderombudsman is voorstander van een brede reductiedoelstelling waarin niet alleen inkomensnormen maar ook de kwaliteit van de leefomgeving van kinderen is opgenomen. Hierdoor kan worden gemeten of de ontwikkelkansen van kinderen in armoede daadwerkelijk zijn verbeterd. De Kinderombudsman roept het Rijk en gemeenten op om samen tot zo'n brede reductiedoelstelling te komen.

ⁱ Bureau Bartels 2018, Eerste evaluatie van de bestuurlijke afspraken tussen SZW en VNG over kinderen in armoede, p. 5.

ⁱⁱ Idem., p. 40

ⁱⁱⁱ Het aandeel werkende armen in Nederland is gegroeid. In 2014 waren er ongeveer 320.000 werkende armen (4,6% van alle werkenden). Zie: SCP (2018), Als werk weinig opbrengt.

^{iv} In Nederland zijn 850.000 mensen die te weinig geld hebben om in hun basisbehoeften te voorzien. Zie: <https://www.divosa.nl/armoede-en-schulden-nederland>

^v Bureau Bartels (2018), Eerste evaluatie van de bestuurlijke afspraken tussen SZW en VNG over kinderen in armoede, p. 5.

^{vi} Idem., p. 29.

^{vii} Idem., p. 13.